

CARTILE

SATEANULUI ROMANU.

DESCÉPTA-TE ROMANE!

Cartea X.

Octobre.

An. IX.—1884.

De-ale economii.

— *Disertatiune economica gatita pentru adunarea gen. din estu anu a Associatiunei Transilvane romane.* —

Lipsele, neajunsurile si necasurile nóstre le-a definitu óre-cându unu barbatu micu de statura, dara mare la fap-tura alu nostru: unu legionu. Mare invetiatu si fórté ge-nialu ar' fí omulu, care clasificandu-le ar' potea se ne arete si convinga prin graiulu séu cu condeifulu seu, care e lips'a, care e neajunsulu si necasulu celu mai mare? Lips'a de scoli cum s'ar' cadea, lips'a de locasiuri domnedieesci, adeca de baserici in care se nu le fie rusíne chiar' si la preoti a rogå si invocá numele lui Domnedieu, éra laicii mai lumi-nati se nu se téma cà tienéndu sierbitiulu Ddieescu se sur-pa preste ei; lips'a de preoti si invetiatori luminati, patrinsi de chiamarea loru carii se pasca, se ingrigiésca si se-si puna sufletulu pentru turm'a incredintiata loru, cari nu suntu nu-mai rei agronomi. Lips'a de locuintie mai luminóse, mai san-etóse; lips'a de notari si primari mai morali, carii se tiena cu comunele care-i alegu si î-i platescu, nepasandu-le prea multu de grati'a celor'a càroru sierbescu; — lips'a de vest-mente mai potrivite, mai lânóse, mai calduróse, cum portáu mosi de stramosi, cojóce albe, mândre si curate, care tiénu câte 20—30 de ani, éra nu „laibere“ vênete, prin care-ti esu cótele in 5—6 luni, prea multu unu anu; lips'a de o intielegere mai buna noi intre noi si de-a nu ne càciuli pentru fie-care nimicuri. Éca On. Adunare atâtca lipse si asiu mai potea insirá pâna de séra totu de acestea, déca tempulu nostru nu ar' fí restrinsu si marginitu.

Cu tóte acestea, eu nu ve voi⁸¹ vorbí de nici un'a din acestea, ci me voi⁸¹ indestulá déca fie-care din Dvóstra cându si cându ve veti aduce aminte de vorbele mele si veti face unu micu studiu din ele; asia voi⁸¹ trece la lips'a pe care eu o socotescu si o tiénu asta-data, precum o-am tiénutu totu-de-a-un'a de cea mai mare; éra aceea este lips'a? gáciti: de lucrarea pamentului de acum inainte mai bene, mai rationalu decâtu pana acum. Este o lipsa intreita, lips'a de economia in casa, afóra din casa si la câmpu. Voi⁸¹ lasá de asta-data nediscutate aceste 2 ramuri si voi⁸¹ trece la alu treilea, adeca la economia séu mai bine agronomia. Nu pociu inse cá se nu insemnu, cá romanii, mai cu séma cei din vechile comitate feudali, fostii díleri si iobagi cu beatur'a loru de vinarsu si cu préd'a si risip'a ce o facu cu bucatele, cu pómele, cu puii, cu gainile si cu ouale loru pentru acést'a beutura, cu imbracamintele lui cele pocite, cióreci albi de casa, dara laibere jidovesci de Pest'a, pelarii de písla, cu tiundra (sumanu) sura, au ajunsu de compatimirea nóstra, de risulu si batjocur'a, celoru la carii cara si ducu pe vinarsu totu ce au si dela carii cumpera sdrentiele cu cari se impotionescu. Aici credu cu cá e la locul⁸¹ seu canteculu: Cine dracu a mai vediutu, ciocarlia cu rochia, siórece cu palariá. Ei bine! ómeni buni, déca vi s'a uritu de portulu stramosiescu, largu, bogatu si caldurosu, séu de celu mai de vara, mai súbtire, dara lucratu de femeile vóstre si spalatu; daca credeti, cá nu mai respunde recerintieloru timpului de astadi si ve mai placu postavurile cele putrede si mucedé ale fabricantiloru straini mai totu evrei; déca e mai pretiuitu, mai pre susu, mai nobilu, mai galantu decâtu cojoculu celu albu si mândru, chin-desitu cu flori si colori nationali, apoi schimbati-ve dintr'odata, cá se nu fiti ciocârlii, si eu ve spunu inainte cu tóta securitatea, cá de nu ve veti întórce la portulu nostru stramosiescu voi tieranii, voi talp'a tierei, apoi nu preste multu, precumu a urmatu cojóceloru laiberele, asia voru urmá laiberulu bluzele de canepa mestecata cu bumbacu asia, încátu se nu mai ajungeti nici voi nici copii vostri a mai pune pre trupulu vostru o hainisióra de lâna, chiar' nici obiéla in opinca.

Dara 'mi raspundeti: Hei Dnule, mare esti, puçinu pri-
cepi: Unu laiberu 'lu iau cu 7, 8, 12 fl., unu cojocu inse
costa 20, 30 fl. Asia e, dar' unu cojocelu numai câtu
unu laiberu de scurtu, câtu costa copii? Apoi cine nu are
potere cá se cumpere cojocelu, se pôrte tiundra, síuba séu
ori ce alta, cum au portatu mosi de mosii lui; séu déca a
coprinsu si pre tieranime mani'a ori furi'a modeloru, faca-si
laibere din pânura tiesuta de nevestele si surorile loru, cumu
facu cei din Sasime. — Éra déca cineva cum se afirma fara
cuventu, nu mai pôte traí fâra a bea vinarsu, cu Ddiu;
venda bucatele, puii si vitele si se bea pre bani, cá pre le-
gea mea, totu va esi mái bine la șocotéla.

Acumu agronomia. Cumu s'a lucratu pamentulu pana
acumu, știu cu totii, fiindu-câ puçini voru fi între noi, cari
se nu fi tienutu nici odata de córnelé plugului, lucru de
care pana la Imperatulú Iosifu II care însusi a tienutu, la
multi le erá rusíne si care la stramosii nostri erá mare o-
nóre, ab aratro ad dictaturam vocavit. Cum se lucra acumu,
vedemu cu totii. Cum ar' trebui se-lu lucramu, ne aréta si
iavétia multíme de carti voluminóse, scrise in tóte limbele;
vedemu chiaru cu ochii nostri practisandu-se de unii proprie-
tari mai luminati, cari au avutu atát'a tarie de sufletu de a
rumpe cu trecutulú si a imbratiosiá sistem'a nóua. Dintre
acesti rari nantes in gurgite vasto credu a fi eu, si déca
veti benevoi a me ascultá, ve voi descoperí cu tóta sincer-
itate experientiele si pracs'a mea.

Se díce si se díce cu dereptu, cá nimene nu vede pra-
gulu pe desuptu pâna nu se lovesce cu capu de celu de-
asupr'a.

Acestu lucru mi se intempla si mie si se va intemplá
si la altii, cari la vorb'a si indemnulu meu séu dela sine
insusi voru incercá se faca reforme, se schimbe sisteme aici,
pentru-câ nice un'a reforma nu se pôte face dintr'-una data,
ci si aci cata se aiba dreptu proverbíulu „errando discimus“
(gresíndu invetiamu;) asiá dara Onorata adunare avemu
de a face cu trecutulú pana la 1848, cu presentulu séu tre-
cutulu de atunci pana acumu si cu venitoriulu agronomiei.

Pana la 1848 mai in tota tier'a era impartitu hotarulu fie-carui satu in 3 parti, 1 ogoru, 1 granatie, 1 cucuruziste, seu pre unele locuri ogoru, granatie si cucuruziste, ad. in a III. parte se semine totu cucuruzu, era cele II totu numai granatie. Si un'a si alt'a sistema a fostu buna si practica si eu o recomendu: ca unde numai se pote, se se mai tiena, eca pentru-ce. Pamentulu nostru in Transilvani'a e ca farin'a de secara seu grau curata. Se-mi faca cinev'a mie pane buna din aceste farini numai mestecandu farin'a cu apa fara a le framenta pana asuda grind'a si atunci voi crede si eu la toti profetii si sfatosii, carii intr'unu glasu condamna sistemele vechi. Eca ce-i trebuie pamentului nostru: calcare de vite, bataturi, unu feliu de framantare ca la aluatu. Nu e destulu se gunoimu, se aramu se semenamam si se grapamam; trebuie se si calcamam, se batucimam. Si ca se ve convingu de ace'a, iertatime se ve spunu unu esemplu chiar' din vietia tatalui meu dela Frâua quondam scaunulu Mediasului. Tata-meu avea unu pamentu „Unghiu-Hevesiului,” in care deca nu trecea vitele satului de 3, 4 ori crucisiu preste elu, nu producea nimica seu forte pucinu si reu; era deca se facea, acest'a producea cele mai bune bucate. Vedeti dara Dloru, ca eu din copilaria amu crescutu cu convictiunea acest'a ca pamentulu nostru este ca farin'a; deca vremu se avemu recolta buna, trebuie se-lu calcamam si framentamam, intocmai cumu se frementa aluatu.

Pre cei ce nu voru fi voindu se credia cele ce spuseiu eu, i-i ducu la campu, unde voru voi, la orasiu, la Vinerea, la Miercurea, la Cinade, Berginu, Mediasiu, Seghisiór'a si le voi areta, ca pre unde a fostu o cale laterala preste unu pamentu inainte de aratura si semenatura, suntu bucate mai bune cu multu decatu pe unde nu fu cale si calcatura. I-i mai ducu la acelea pamenturi, in cari dau altele cu capulu adeca, carii suntu asiediate de-alungulu altoru pamenturi, cari dau cu capulu in ele si economii dupa unu usu vechiu seu unu feliu de servitute esu cu vitele din pamentulu propriu si numai cu plugulu stau la capetulu proprietatii loru, se se uite acesti proroci la bucatele cari cresc preste acestea seu chiaru sub acestea calcaturi, si se contradica ca pamentulu

nóstru nu trebue calcatu, framântatu si lucratu cá aluatulu de pâne buna. Ei bene, 'lu vomu calcá si apesá cù tavaliculu. Fórte bene, dara scopulu tavalicului nu e numai de a indesá si a batucei aratur'a, elu este cù totu altulu, la care nu sciu déca a reflectatu cinev'a? Scopulu celu adevveratu alu tavalicului e de a sfármá si mai tare pamentulu decátu cu plugulu si cu grap'a, si a stórce prea mult'a umezala din pamentu, asia si prin urmare cei ce tavalescu unu pamentu, uscatu, arinosu, arzuriu, in locu se folosésca cev'a cu tavaliculu mai multu strica, pentru-cá storeu prin apesare si puçin'a umezala ce o mai avé atari pamenturi. Acést'a sistema de ogóra a mai avutu si avantagiulu, cá s'au potutu tiéné mai multe vite pre ogóra, vitiei, oi si porci, carii nu numai au pâscutu pre ele, ci le-au calcatu si framântatu, si totu-odata le-au si diresu, le-au gunoitu. Unu anglesu Dloru a prétiuitu urinatululu unei oi pre dí unu sfantiu vechiu séu 32 cr. noi; pentru ace'a reu facu locuitorii a celoru comune, pre unde se mai potu tiéné ogóra, cari pentru comoditatea séu nescienti'a loru 'si preamba oile de 3 ori la dí aducându-le dela pasiune in capulu séu midiloculu satului la mulsu; ei pierdu multe sute de mii de sfanti; apoi unde este economisarea cu lucru, cá lucrú puçinu si cu vite si ai multu. Acei agronomi cari voru se stérge ogórele si se are si lucre totu anulu, n'au sciutu ce facu. Fiendu-cá cum amu dîsu, nici-un'a reforma nu se póte face dintr'un'a data, cá se reésa pre deplinu, asia s'au incercatu unii tiénendu hotarulu in trei pàrti, au substitui ogóreloru semenatululu cu mazarichie. Fórte bene; dar' acesti reformatori nu au sciutu, celu puçinu pre câtu am vediutu eu, patru lucruri. Si eu dloru am calcatu fórte de multeori tiér'a ast'a crucisiu si curmedisiu, calea Clusiului, Naseudului, Bistritiei, Têrgu-Muresiului, Brasiovului, Fagarasiului, Sibiiului, a tremuratu de multe-ori sub piciórele cailoru mei, si eu totu-de-a-un'a amu amblatu cu ochii deschisi. Si adeca care ar' fi cele patru lucruri pe cari nu le-au practisatu pâna acum reformatorii ogóreloru. Pamentulu in care vrei se puni mazerichie si apoi dóue araturi si gráu mai:

- a) antaiu trebue gunoitu bine;
- b) aratu tómn'a éra bine;
- c) semanatu cátu se póte mai témpuriu; si
- d) mazerichi'a trebue cosita indata ce a infloritu celu puçinu $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$ din ea. Celu ce nu va observá acestea 4 regule, nu va avé nici-un'a data nece mazerichi'a cumu se cade, nece grâu, cá vecinulu seu care a avutu ogoru si a potutu ará la timpu de trei ori, cu tóte cá nu a gunoitu. Acumu se venimu la sistem'a ce a inceputu a se practisá delá 1848 pâna acumu. Dupa acelu anu de eterna memoria vení administratiunea centralistica Schwarzenberg-Bach-Schmerling cu totu neamulu loru si a dísu: „Totu natulu séu totu insulu e indereptatítu a folosí agrulu, ogorulu séu pamentulu seu cum va voi. Unu principiu sfântu si dreptu, dara pentru ai nostrii carii l'au aplicatu fâra a sci cumu, cu atátu mai stricatoriu si ruinatoriu. Ce au fâcutu ómenii nostrii si ce facu ei in cele mai multe pârti pâna in diuliti'a de astadi?

Au totu aratu si seménatu si fórté arare-ori au culesu si seceratu cá mai inainte, apoi au inceputu a sarací si a plânge, ba chiar' au blastematu, cá Ddiu iau parasitu, nu se mai facu bucatele etc. Vedi bine cá nu se mai facu si nu se voru mai face, déca ei seména in toti anii; adeca totu duci de pre pamentu si nu mai aduci. Óre pentru-ce a-ti uitatu voi, cá nu se potu luá dóue pieli de pre unu bou, si déca nu a-ti uitatu acésta vorba mare si romanésca, pentru-ce nu o tieneti?

Ei fratiloru, nu asia se traiesce in lume: Cine vré se-si folosésca pamentulu in totu anulu, trebue se-lu diréga, se-lu gunoésca bine celu puçinu la 6 ani odata.

Lucrulu care s'ar' paré multoru din dvóstra cu nepotintia. Unu plugariu care ara numai o parte, care ara numai a 6-a parte din mosiór'a lui de 6, 8, 10 uneori si 12 juguri; la unu jugu de pamentu, cá se-lu diregi bine, trebue 40—50 cara de gunoiu putredu, si 3—4 vite nu potu produce nici la unu caru.

Si se vedeti: eu afirmu si ve voiú probá, cá se prea póte.

Intr'unu anu avemu 52 septemani. Se lasamu cele 5, 6 luni de érna la o parte, se luamu numai dela Sangeorgiu pana la Sámédru cele 6 luni, câtu tempu ambla pana acum, nu sciu pana cându, vitele nóstre la pasiune. Se se ingriésca economulu, cá preste aceste 6 luni se aiba numai ce asterne sub vite, paia, turiste, buruieni verdi si uscate, séu chiar' frundie uscate din padure, si in cele din urma nasipu finu séu pamentu ardieriu, asia încátu poiat'a s'au grajdulu lui se fie totu-de-a-un'a bine asternutu, asia încátu ume-dial'a séu urin'a viteloru se nu ajunga nici-odata la pielea viteloru. — Cumu vinu acestea vite dela câmpu, numai de-câtu se le lege la iesle fàra a le lasá têmpu se inbalige si urineze prin curte, si eu me prindu in ori-ce, cà cu modulu acest'a va produce in tóta septeman'a dela 2 vite unu caru de gunoiu, care de nu va fí avutu paie de asternutu si va fí pusu pamentu séu nasipu, duca numai acestu pamentu séu nasipu, pre ogorulu lui, imprastie-lu indata ce-lu va duce si credu cà 'mi va multiamí. Si fiindu-cà m'am abatu-tutu multu dela obiectu, se ve mai rogu, cá toti acei'a carii aveti vite, gunoiu si pamentu, se nu asteptati cá se putredíesca acest'a in curte séu in grasdu, ci faceti cu elu cá cu placint'a „cum se cóce ada-o încóce; cum aveti unu caru de gunoiu in grajdurele séu ocólele vóstre, aruncati-lu de a-un'a pre caru si pre têmpu bunu, séu reu de pre caru de-a un'a pre pamentu, si indata 'lu imprasciati cá se se tra-ga sí sbeá mustulu sí-lu risipiti preste totu locul, nu numai unde v'ati indatinatu a face gramadile si unde a-poi cade hold'a. Nu ve spariati, gunoiulu pentru pamentu e ce'a ce e sarea pentru bucate; nu cu multimea gunoiului uscatu si de multe-ori trecutu in lutu se ingrasia pamentulu, ci cu sarea ce se afla in gunoiu; apoi ori cine va scí, cá mai multa sare e in gunoiulu próspetu decâtu in celu batutu de venturi si ploí cu anii la sóre, frigu si in-ghietiu. Nu ve ingrigiti cá asia gunoiulu se usca si 'lu duce ventulu. Déca nu aveti tempu se greblati si readuceti acele paie uscate acasa, se le mai asterneti odata, si nu le va duce ventulu, ve rogu pentru Ddieu se nu le ardeti cându ve voru stá in calea plugului, ci cu ori câta neplacere si ostenéla

se le cumpeniti sub brazda, pentru-că ele acolo putrediescu si se factu adeveratu gunoiu, éra pre câtu tempu, acopere pamentulu, aceste se afla sub ele cá omulu imbracatu cu haine de piele. Amu facutu probe d.-loru, a gunoi numai cu paie uscate, care le-am intinsu subtirelu preste pamentu, le-amu lasatu 4—5 luni si éra le-amu adunatu; pamentulu s'a ingrasiatu, s'a frageditu si amu fostu fórte multiumitu de productele lui d.-loru, gunoiulu e cá vinulu, care cu câtu e mai nou, atâtu te aprinde si imbéta mai tare. Si gunoiulu care 'lu duci din grasdu, dreptu preste pamentu, are cu multu mai mare putere de câtu celu putredu; dar' se fia imprasciatu la momentu.

Asia déca veti vrea se produceti gunoiu si veti gunoi bine, puteti ará si seména in totu anulu ce ve place; dar' fiendu-cá nu ve potu aretá in care pamentu se puneti gráu, in care ordiu, ovesu, un'a ve spunu, cá se-o tieneti de regula.

Dupa spicóse se puneti de ale sapei, cucuruzu, cartofi, pepini, napi, curechiu, brósbe si apoi dupa acestea éra se potu pune cu bunu resultatu spicóse. Dintre tóte inse si preste tóte ve recomandu cultur'a napiloru, ori unde aveti unu pecu de pamentu, fie si numai de 2 metri □.

(Va urmá.)

Crisianulu.

— *Amentire din betrani*

I.

Cându lun'a se ascunde in nori si-'n négra cétia
Pierdutu in visuri d'auru si, pline de dulcétia,
Culcatu pre spate siede Crisianulu bravu románu,
Románu de vitia vechia alu muntiloru stapénu.
Elu vede nori fantastici, portati de vigelia
Cum grupe se asiédia pre lun'a argintia;
Si-apoi cu dragu cuprinde cu ochii turm'a-'n siesu,
Si cându ochii-si redica spre ceriu norii s'a scersu.
Remas'au d'alb'a luna, plutindu p'o mare alba
Ea trece pre sub ceriuri cu jale si pribeagu,
In veci prin spatiu se trage a-lene; si trecúndu,
O multe, multe vede p'acestu intinsu pamentu,

Dar' cá Crisianu câtu tiene întregulu spaciu pe unde
Ajuns'au bland'a luna si radiale-i plapânde
Nu este neci vre-odata ca-a fostu neci ca-a mai fi,
Fecioru cá si Crisianulu in veci nu poti gasi,
Elu a venitu pre lume in dí ca dulce sóre,
Erá o dí de véra, — o dí incântátóre;
Si paserea in codru cântá cu versu doiosu,
Cà-ci regele de codru — din ceriu descins'au josu.
La nascerea lui ceriulu lasat'au se se véda
O stea cu códa lunga, se scie lumea întréga
Cà rege mandru falnicu... venit'au pre pamentu.

.....
Crisianu siedeá pre érba, departe cu-alui gandu.
Prin spaçiuri infinite credeá elu cá plutesce
Visá la visuri blânde, ce viéti'a indulcesce.
Dar' vai din visuri d'auru, adese se tredia
Cu ochii plini de lacrimi spre turn'a lui privia,
Crisianu plangeá... Cum póte Crisianulu cá se planga?
Chiar' lumea d'ar' apune si sóre se se stinga....
Unu doru 'lu munciá tainicu, — unu doru care-'lu topesce
Unu doru de resbunare, dí nópte 'lu muncesce.
Si cându i venia dorulu, — Crisianu celu blându la façia
Luá aspectu teribilu ce sangele-ti inghiatia...
Si cum se nu? — avut'au Crisianulu p'asta lume,
Unu tata blându la façia unu scumpu si dulce nume.
In munti trait'au tatalu cá paserea in sboru —
In dulce libertate p'unu plaiu incântatoriu.
Dar' éta de-odata strainulu a venitu
Spre alb'a lui casutia mai multi a nàvãlitu.
Tu n'ai dreptulu in tíera tu sclavu nóue ne esci,
In dreptu si-'n libertate n'ai dreptulu se traiesci! —
N'am dreptulu díce tatalu? — cu vóce tunatóre,
Si-'n aeru stralucit'au securea-i sdrobotóre. —
Cadiut'au trei de-a rëndulu sub mân'a romanésca,
Dar' éta-'n aeru luce o barda dujmanésca,
Ea fulgera, ea vine, lovesce bravu-'n peptu.
Si-'n sânge cade tatalu in lupta pentru dreptu, —
Muiere!... strigá atunci'a romanulu cu dorere,
Eu moru, me ducu din lme, lasandu-ti mangaere,
Unu fiiu frumosu, sí mândru cá stelele din ceriu
E fiiulu meu si fi-va din elu bravu cavaleru.
Se-i spui cá alu meu sange versatul'au dujmanii,
Cà-ci am iubitulu dreptatea si amu uritu tiranii; —
Si dreptu mosie-atuncia se-i dáí cându vá fi mare.

Cutitulul meu de sange udatu. — spre resbunare...

Trecut'au multu de-atunci'a, — Crisianulu e 'n potere,
Cà-ci geme-'n braçia-i ursulu, teribilu de dorere;
Si-adesse privindu ceriulu la mam'a lui gândesce
Si-apoi scotiëndu cutitulul din téca mi-lu privesce;
Si dî si nópte-i vine in gându ce i-a vorbitu, —
Iubit'a-i dulcea-i mama ce atâtu o-a iubitul ..
Acum remas'au sênguru Crisianulu p'asta lume,
C'o turma de oi albe umblá elu la pasiune,
Si totu scotiendu cutitulul din tocu zimbiá cu dragu
Si-apoi cercá de taie prin cój'a cea de fagu;
Lu invertiá prin aeru cu focu si cu taria:
Dícea: Veniti-va rëndulu o dragu cutítu si tfe!

Adi muntele resuna de-o lunga detúnare
Sub steagulu libertatei s'aduaa micu cu mare
Crisianu 'si iá cutitulul si cându vrea se pornésca
Aude-o melodia frumósa angerésca ..
Privesce susu la codru .. minune ideala,
Elu vede o copila cuprinsa de sfiala, —
Ea i-'ncânta vederea si inin'a-i rapise
Fiintia incântátore in lume câtu traise
Elu n'a vediutu cá fét'a ce stá inmarmurita
Cu man'a-i mitutica de albu-i sênu lipita.
Uimitu dar' o privesce — cà-i féta elu nu crede,
E dîna 'si díce densulu si iute se rapede
Spre ea cá se-o ajunga — dar' visulu a fugitu,
Si elu remane singuru, tristu, palidu, ametítu.
Apoi redica capulu spre ceriu cu pietate
Sî díce: Dómne! esci dreptu si faci dreptate
Am trei dorintie numai pre lume de-'mplinitu:
Se scapu de tirani tiér'a, pamentulu meu robitu,
Se 'mpacu iubit'a umbra a tatalui ucisu
O! Dómne mare-i dorulu ce 'n sufletu mi-ai aprinsu.
Si-apoi se-'mi dai o Dómne, se-mi lasi o fericire
Se-mi lasi tu dîn'a care rapitum'au din fire.

A t'a vá fi respunde unu glasu din alta lume
Unu viersu doiosu de angeru, — si éta! o minune!
Din ceriu descins'au óre? — esit'au din pamenteu?
Ori a sburatu din aeru, pre dulci aripi de ventu?
Cà-ci dîn'a dragalasia, — vorbiá cu dulce glasu,
Crisianulu inse'n dulce lesinu pareá remasu.
Pre munti atunci in foculu ce lun'a 'lu aruncá,
Tabloulu celu mai mândru din lume se oglindá.

Elu stà 'n genunchi si dîn'á pierduta-'n fericire
Aveá ia ochii negrii o lume de iubire.
Din ceriu luceferi splendidi in giuru de ei resfrangu
Cununi inaurite de roze ce se stingu.
Erá frumósa, mandra, vedenie din ceriuri
Menita se aduca o lume de misteriori. —
Si pèrulu ei cá radí'a de sóre, 'n ventu falfaie
Si cându se-asiédia-in unde, lovesce-a ei călcâie.
Crisianulu o privesce — si Ea cu dragu i dîce:
A t'a sum, de prin mene tu poti se fii fericé...
A mea!? Crisianu respunde in dulce aiurire —
A mea — de unde Dómne atât'a fericire!! —
De multu umblu prin lume pribeaga si straina...
(A dîsu, — si pareá angeru scaldându-se-'n lumina)
Si cautu că se afiu romanu de soiulu teu,
Zadarnicu a fostu drumulu, desiertu necasulu meu,
Pâna-ce in o séra — la foculu blându de luna
Vedeámu cercându-ti buz'a cutítului de-i buna,
Taiái prin lemne ageru, prin cój'a cea de fagu
De-atunci Crisianu dulce te vedu, si 'mi esci dragu.
Dar' cene esci tu scumpa de ceriuri data mie,
A dîsu Crisianu privind'o in dulce reverie.
Eu sum fiic'a lui Romulu, ér' Tu de esci alu meu
Te juru pe umbr'a mamei, — pre bunulu Ddieu, —
La lupta fugi alérge si eu te voiú urmá,
Voiú fi falósa-'n lupta, luptându de-a drépta-t'a.
Ea dîce — elu tresare, — o strînge-'n sênu cu doru,
Sub radiele de luna — calare fugu in sboru, —
Si-'n fuga pre sub lun'a ce-'n senu de nori se culca,
Crisianulu ast'feliu dîce, iubitei ce-lu asculta; —
Iubita! multe veacuri trecut'au de dorere,
Trecu veacuri cá minute. Romanulu totu nu pere.
Amare tempuri fostau pre tiér'a mea doiósa
Pre riurile limpedi, prin munti, prin vâi frumóse,
Cadavre deformate in sange se vedeáu,
Eráu voinicii tierii ce patri'a-si padiáu
Ei au luptatu cu fala cum sci luptá Romanulu
Sositu-nea acum'a si noua scumpa rëndulu,
Misielu este romanulu ce fuge-atunci de mórte
Cându susu in ceriu lucește traiu nou si nóua sórte.
Se mergemu..., susu in ceriuri vedu tat'a cum zimbesce
Tu nu-lu vedi — iá te uita, si vedi cum te privesce.

II.

Ei sbóra cá si gândulu — pierdutu in pribegia,
Doi spectri pareáu ambii — fugindu pre cea campia,
Ei nu stáu căci departe o patria-i ascépta,

O patria iubita de drepturi insetata....
Si cându pre ceriu se vede, o radia de lumina
Din dulcea aurora; ei mersulu 'si alina.
Si stându pre o colina privescu in departare,
Cum tiér'a-i prefacuta in cemetieru de jale. —
Ardu satele frumoşe — si fumulu se rotesce
Cu norii cei albastrii incetu se contopesce;
Si-'n marea cea de flacari in spasaturi de dorere
Se misica o turma 'ntréga, lipsiti de mangaiere,
Er' impregiuru de foculu, ce aerulu incinge,
Se misc 'n focu de sóre armuri scaldate 'n sange...
Aspectu teribilu, — ceriulu se acopere de nori
Prin lumea spaimentata, trecu crâncene fiori...

.....
Acolo-i locul nostru, acolo e de noi,
Cându tiér'a are lipsa de braşie de eroi!
Asiá a dîsu Crisianulu, si 'n dulce liniscire
Saruta d'alb'a faşia a junei de iubire...
Si-i díce: Déca ceriulu a scrisu in cartea vietiei,
Cá se murimu in lupta pre pragulu teneretiei,
Speréza!... cá-ci departe dincolo de mormentu,
O viétia angeréscá ne-ascépta suridiendu. —
A dîsu si-a datu navala prin óstea dujmanéscá

.....
Pre ceriuri mandrulu sóre, stateá cá se privéscá!
Crisianu parea ferice cá-ci gându-i s'a 'mplenitu,
Momentulu resbunarei... in fine a sositu;
Si dreptulu ce de seculi erá despretiuitu,
Cu sânge-acum 'lu scrie Crisianulu celu voinicu.

.....
Precumu in sboru cá ventulu doi vulturi se iniapta
Prin aerulu subtfire tienéndu o cale drépta,
Si-apoi cu ochii 'n sange, — cu ghiarele 'ncestate,
Se sfartica se-'nhatia in lupte desperate;
Asia luptá Romanulu, de veacuri subjugatu,
Dar' cá Crisianu voiniculu, neci unulu n'a luptatu;
Cá-ci riuri lungi de sange pre urm'a lui curgeá
Amaru si vai — de-acel'a ce 'n calea lui cadeá
Elu are 'n man'a drépt'a cutítulu plinu de sange,

(Va urm'a.)

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete Negrutiu in Gherla.

Gherla. Imprimari'a „AUROR'A“ p. A. Todoranu.